

Aarhus byråds journalsager (J. Nr. 68-1912)

Originalt emne

Skole- og Undervisningsvæsen

Skole- og Undervisningsvæsen/Skole- og Undervisningsvæsen i Almindelighed

Indholdsfortegnelse

- 1) [Byrådsmødet den 18. april 1912](#)
- 2) [Byrådsmødet den 12. december 1912](#)

Uddrag fra byrådsmødet den 18. april 1912 - side 2

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 68-1912)

Til Erklæring forelaa følgende Indberetning fra Gymnastikinspektøren til Ministeriet for Kirkeundervisningsvæsenet angaaende Gymnastikundervisningen i Kommunens Skoler: "Med Skr. af 19. April 1910, A. M. 716, har det "høje Ministerium bestemt krævet" af Aarhus Byraad, "at der indføres en saadan Ordning af Gymnastikundervisningen ved de kommunale Skoler i Aarhus, at der ikke undervises i Hold paa mere end ca. 35 Elever ad Gangen", og som Frist for dette Kravs Opfyldelse har Ministeriet sat 1. April 1911.

I den Anledning tillader jeg mig at meddele, at jeg efter fremsat Anmodning har modtaget hoslagte Skemaer over Gymnastiktimerne i Borgerskolerne ved Ingerslevs Avenue, ved Ny Munkegade og ved Finsensgade. Som det fremgaar af disse, undervises der endnu for Tiden Dobbeltklasser i 31 Tilfælde i Skolen ved Ingerslevs Avenue, i 33 Tilfælde i Skolen ved Ny Munkegade og i 41 Tilfælde i Skolen ved Finsensgade, alt regnet ugentlig.

Som det vil ses af min Skr. af 28. Februar 1910, ligger Skolen ved Ingerslevs Avenue kun ca. 100 Al. fra Skolen i Fjordsgade, hvor der er bygget 2 udmærkede Gymnastiksale; for Afstandens Skyld er der altsaa intet i Vejen for, at Børn fra Skolen ved Ingerslevs Avenue kan have Gymnastik i Fjordsgades Skole, og som det ses af hoslagte 2 Skemaer for Gymnastikundervisningen i Fjordsgades Skole, sendt mig af Skolens Overlærer, er der 24 ugentlige Timer ledige i Pigerne Gymnastiksal og 26 i Drengenes Sal. Da der kun skal skaffes Plads til

13 ugentlige Timers Gymnastik med Piger og 18 med Drenge for at blive fri for Dobbeltklasser

i Skolen ved Ingerslevs Avenue, forekommer det mig ikke urimeligt at fordre Kravet om Undervisning af enkelte Klasser gennemført for denne Klasses Vedkommende, saa meget mere som der ogsaa i Aarhus er mange Eksempler paa, at den ene Skole maa hjælpe den anden med Lokaler.

Med Hensyn til Forholdene i Borgerskolen ved Ny Munkegade tillader jeg mig at minde om, hvad saavel min Forgænger, Oberst Ramsing, som jeg selv stadig har maattet fremhæve, at det er ganske uforsvarligt at undervise 2 Klasser ad Gangen i Skolens lille Gymnastiksal, og at Ministeriet ogsaa gentagne Gange har givet Paalæg om at ændre disse Forhold.

Da Byraadet for 2 Aar siden søgte om Ret til at afholde Mellemskoleeksamen, og jeg i den Anledning efter Professor Rønnings Opfordring besøgte Skolen, meddelte Skoleinspektør Buur mig, at Byraadet havde vedtaget at opføre den ved Ministeriets gentagne Paalæg krævede Gymnastiksal. Dette meddelte jeg i Skr. af 5. Januar 1910 Professor Rønning, idet jeg dermed gik ud fra, at der for Gymnastikundervisningens Skyld ikke var noget i Vejen for at foreslaa den søgte Eksamensret givet. Senere erfarede jeg, at Byraadet alligevel havde opgivet at bygge denne Sal af Grunde, som jeg har anført i min Skr. af 28. Februar 1910; men man meddelte mig, at man tænkte sig saa mange Klasser flyttet fra Skolen, at een Gymnastiksal var tilstrækkelig.

Forholdene viser sig imidlertid nu, 2 Aar efter, at være ganske uforandrede, hvad der er saa meget mere beklageligt, som det her drejer sig om en højere Skole, hvor der dog skulde gives bedre Betingelser for Undervisningen end ved Folkeskolen, og hvor Børnene paa Grund af meget mere aandeligt Arbejde ogsaa trænger stærkere til god Gymnastik.

Hvad Forholdene ved Borgerskolen ved Finsensgade angaar, kan jeg ikke anvise nogen

lempeligere Udvej til at komme bort fra de mange Dobbeltklasser, der findes, end ved at der opføres en ny Gymnastiksal, hvis ikke Kommunen vil og kan leje det tæt ved liggende Aarhus Kvindeseminariums Gymnastiksal.

Som jeg tidligere har fremhævet, har Aarhus kommunale Skole en meget dygtig Stab af Lærere og Lærerinder i Gymnastik; de har længe følt sig utilfredse med Ordningen af Gymnastikken i de her omhandlede Skoler, fordi de trods det overanstrengende Arbejde, som det er at undervise 2 Klasser ad Gangen, ikke ser tilstrækkelige Frugter af Undervisningen. En af dem har af den Grund følt sig nødsaget til at bede sig fritaget for Gymnastikundervisning fra næste Skoleaars Begyndelse; en anden har allerede skaffet sig fri derfor, og en tredje søger af samme Grund bort fra Byen.

Efter det saaledes oplyste tillader jeg mig at foreslaa, at de af Ministeriet i Skr. af 19. April 1910 stillede Krav fordres opfyldte."

Fra Skoleudvalget forelaa Indstilling om at tiltræde Skolekommissionens og Skoledirektørens h osfølgende Erklæringer:

Skolekommissionens Erklæring:

"I Anledning af, at Skoledirektionens Kommunikation af Ministeriets Skrivelse af 20. Decbr. f. A. med den h osfølgende Skrivelse af 7. s. M. fra Gymnastikinspektøren - vedrørende Gymnastikundervisningen i Aarhus Kommuneskoler - er tilsendt Skolekommissionen til Erklæring, skal man henvise til den af Skoledirektør Buur 15. Januar d. A. afgivne Erklæring og iøvrigt udtale følgende:

Gymnastikundervisningen er formentlig nu saaledes stillet i Aarhus Kommuneskoler, at der ikke kan stilles yderligere Fordringer, og Skolevæsenets Budget er i de senere Aar steget til en saadan Højde, at man vilde finde det meget urigtigt at stille Forslag om forøgede Udgifter, naar det ikke er absolut nødvendigt.

Ganske vist lader Forholdene ved Skolen i Ny Munkegade noget tilbage at ønske; men i Løbet af 2 Aar vil de jo blive normale, og inden den Tid vilde en eventuel ny Gymnastiksal ikke kunne blive færdig." Skoledirektørens Erklæring:

"I Anledning af, at Skrivelse af 20. December 1911 fra Ministeriet for Kirke og Undervisningsvæsenet med den h osfølgende Skrivelse af 7. December 1911 fra Gymnastikinspektøren er tilsendt mig til Erklæring, skal jeg udtale følgende:

II Ministeriets Skrivelse af 3. August 1908 stilles følgende 3 Krav til Aarhus Byraad angaaende Gymnastikundervisningen i de kommunale Skoler:

I. Der skal i samtlige Borgerskoleklasser undervises mindst 2 Timer ugentlig i Gymnastik.

II. Hvis 2 Klasser undervises samtidig i en Gymnastiksal, saa skal der være 2 Lærere til Stede.

III. I Gymnastiksalen i Borgerskolen Ny Munkegade (Drengeborgerskolen, som den tidligere hed) maa kun undervises 1 Klasse ad Gangen.

Af disse Krav er Nr. I opfyldt ved den af Byraadet 16. Juni 1910 vedtagne og af Skoledirektionen 28. Juli 1910 approberede Undervisningsplan; de almindelige Borgerskoler har nu

ialle Klasserne 2 ugentlige Timer Gymnastik.

Krav Nr. II er opfyldt ved Skolekommissionens Skrivelse af 12. Marts 1910 til samtlige Skoler, og fra Begyndelsen af Skoleaaret 1910 er der altid i de herværende Kommuneskoler 2 Lærere til Stede, naar der er 2 Klasser i Gymnastiksalen, saaledes at ingen Lærer har noget Hold, som er større end ca. 35 Børn. - Det er sandsynligt, at de to Lærere, naar de om Vinteren mødes i Gymnastiksalen hver med sit Hold, finder det formaalstjenligt ved fritstaaende Øvelser at skiftes til at kommandere begge Hold samlede, men ved Redskabsøvelserne er selvfølgelig begge Lærere i Virksomhed, og om Sommeren, da næsten alle Gymnastiktimerne anvendes til ordnede Lege paa Byens (fire) Idrætspladser eller til Badning og Svømning, vilde der jo intet være til Hinder for, at de to Hold optræder fuldstændig adskilte; noget andet er, at de to Lærere vel nok til Tider "opererer" i Fællesskab; Autoriteterne lægger dem jo i den Henseende ingen Hindringer i Vejen, og det forekommer mig ikke, at Arbejdet paa nogen Maade kan blive overanstrengende derved. - Saa vidt jeg ved finder et lignende Forhold Sted i Katedralskolen; ogsaa der undervises hyppigt 2 Parallelklasser samtidig i Gymnastik af to Lærere. Holdene er vel mindre end i de kommunale Skoler; men dels er dette jo en Uoverensstemmelse mellem Statsskole og Kommuneskole, som finder Sted i alle Skolens Fag, og dels er Gymnastiksalene i Borgerskolen, Finsensgade (237 kvm) og i Borgerskolen, Ingerslevs Avenue (248 kvm) betydelig større end Gymnastiksalene ved Katedralskolen, af hvis 2 Gymnastiksale den ene er 166 kvm og den anden 104 kvm.

Jeg kan resumere mine Bemærkninger anangaaende dette Punkt saaledes: Aarhus

Skolevæsen har opfyldt Ministeriets Krav om, at der skal være 2 Lærere i Gymnastiksalen, naar der er 2 Klasser, hvilket formentlig er det samme, som i Ministeriets Skrivelse af 9. April 1910 udtrykkes saaledes: "kræve ... , at der ikke undervises i Gymnastik i Hold, paa mere end ca. 35 Elever ad Gangen". En anden Sag bliver det, hvis Ministeriet paa Grundlag af § 7 i Lov af 29. Marts 1904 kræver, at der kun maa være et Hold i Gymnastiksalen ad Gangen; men et saadant Krav vil formentlig næppe blive stillet, hvis Gymnastiksalen er tilstrækkelig stor, saa meget mindre som Opførelsen af Gymnastiksale jo ikke er paabudt i Loven, og der saaledes formentlig altid vil være den Udvej aaben for Kommunen, naar 2 Klasser møder til Gymnastik samtidig, at lade den ene Klasse blive under aaben Himmel - eller, hvis Vejret er daarligt, i Klassen! - Selvfølgelig kan jeg ikke anbefale en saadan Udvej, og ligesaa selvfølgelig maa jeg tilraade, at der ved fremtidige Skoler skaffes saa mange Gymnastiksale, at der aldrig er mere end een Klasse ad Gangen i Gymnastiksalen. Det er naturligvis det bedste.

Medens saaledes de to af Ministeriet i dets Skrivelser af 28. Januar og 3. August 1908 givne Paalæg er opfyldte, undervises ganske vist endnu stadig 2 Klasser - under 2 Lærere - i Borgerskolen i Ny Munkegades Gymnastiksal, som Ministeriet mener er for lille dertil*). Imidlertid vil der jo i Løbet af 2 á 3 Aar, foranlediget ved Oprettelsen af Mellemsskole i Borgerskolen N. J. Fjordsgade, blive bedre Forhold i Skolen i Ny Munkegade. - Naar den nu af Skolekommissionen vedtagne Plan følges, vil der fra Begyndelsen af Skoleaaret 1913-14 blive følgende Antal Formiddagsklasser i Skolen: 3gl. Borgerskolekl. h3 Gymnastiktim. er 9 T.

2 Mellemsskolekl. á3-6"

2 II--3---6"

2 III--4-8"

3 IV--4-- 12"

1 Realklasse-4-4"

Ialt 45 Gymnastiktimer. - Antallet af Gymnastiktimer i de enkelte Klasser er taget fra de af Skoledirektionen og Undervisningsinspektionen

*) Den er 138 kvm.

for Real- og Mellemsskolerne approberede Undervisningsplaner. - Allerede i Skoleaaret

1913-

14 vil det saaledes være muligt at undervise næsten alle Klasser (42) enkeltvis i Tiden mellem 8-3. Fra Begyndelsen af Skoleaaret 1914-15 vil Tallet yderligere gaa ned til 38 ugentlige Timer, hvorefter der jo maa siges at være bragt normale Forhold til Veje, uden at det er nødvendigt at opføre nogen ny Gymnastiksal ved denne Skole, som med sine 14 Klasserum jo ogsaa helst skulde nøjes med én Sal. Som den ærede Skolekommission vil vide, har der heller ikke nogensinde været taget nogen Beslutning om at bygge en Gymnastiksal mere ved Borgerskolen

i Ny Munkegade, og jeg kan derfor næppe have givet Gymnastikinspektøren nogen Meddelelse derom. Derimod var der som bekendt en Tid stærkt Tale om at udvide Salen ved Tilbygning, en Plan som senere blev opgivet.

Gymnastikinspektørens Forslag om at lade Eleverne fra en Skole benytte Gymnastiksalen i en anden Skole vil ikke vel kunne benyttes for Ny Munkegades Skoles Vedkommende, da denne Skole ligger for langt fjernet fra den eneste Skole, som har nogen disponibel Plads i sine Gymnastiksale, nemlig Borgerskolen N. J. Fjordsgade. - Hvad Skolerne i Finsensgade og ved Ingerslevs Avenue angaar, saa maa det, som anført, antages, at Ministeriets Fordringer her er fyldestgjorte, og desuden vilde et Laan af Lokaler, som det af Gymnastikinspektøren antydede, ganske sikkert vække megen Misfornøjelse. Det eneste Eksempel vi her i de senere Aar har haft paa, at en Skole har benyttet Lokale i andre Skoler er Borgerskolen Christiansgades Benyttelse af 3 Lokaler i Fjor i Borgerskolen Frederiks Allee, og i Aar i Borgerskolen N. J. Fjordsgade. Det er sikkert Skolekommissionen vel bekendt, hvor utilbøjelige Skolerne var til at gaa. med paa denne Ordning.

En Erklæring fra Overlærer Kofoed Jensen Borgerskolen N. J. Fjordsgade vedlægges. - Jeg skal til Slutning i Anledning af Gymnastikinspektørens Udtalelser om Lærerpersonalets formentlige Utilfredshed med Gymnastikundervisningens Kaar i Aarhus Kommuneskoler bemærke følgende:

Der er i de 5 ½ Aar, i hvilke jeg har været knyttet til Aarhus Skolevæsen, bleven bygget 4 ny Gymnastiksale ved Aarhus Kommuneskoler, foruden at der ved de allerede eksisterende Gymnastiksale er bleven foretaget mange Forbedringer, foranledigede bl. a. ved Ministeriets Skrivelse af Februar 1906 og 29. Januar 1907. Pigeklasserne af hvilke før 1906 kun de 3 ældste havde 1 ugentlig Time Gymnastik, har nu alle

2 ugentlige Timer.

Hver Klasse møder nu til Gymnastik med sin Lærer, saaledes at der altid er 2 Lærere i Gymnastiksalen, naar der er 2 Klasser. -

Det forekommer mig derfor, at Autoriteterne her i Aarhus har gjort saa meget for Gymnastikundervisningen, at jeg næppe kan tro, at der blandt Lærerne hersker nogen videre Utilfredshed med Ordningen af Gymnastikken, i hvert Fald ikke nogen videre berettiget!

Om nogen særlig Overanstrengelse foranlediget af, at 2 Lærere er samtidig tilstede i Gymnastiksalen hver med sin Klasse synes jeg i hvert ikke der kan være Tale. -

Hvad de af Gymnastikinspektøren i hans Slutningsbemærkning nævnte personelle Forhold angaar, saa ved jeg intet andet, end at en Gymnastiklærerinde ved Finsensgades Skole søger Ansættelse ved Frederiksberg Skolevæsen; men om dette Skridt er foranlediget af Utilfredshed med den herværende Ordning af Gymnastikundervisningen, er mig ubekendt. -

. Jeg har hidtil troet, at hun havde andre Grunde dertil, nemlig de samme som seks andre herværende Lærere og Lærerinder har, der søger Ansættelse paa Frederiksberg!"

Indstillingen vedtoges.

Uddrag fra byrådsmødet den 12. december 1912 - side 2

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 68-1912)

Skrivelse af 20. November d. A. fra Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet angaaende Gymnastikundervisningen i de kommunale Skoler, saalydende:

"Med Direktionens Skrivelse af 7. Maj d. A. har Ministeriet modtaget de i Skrivelse herfra af 20. December 1911 forlangte Erklæringer fra Direktionen og de stedlige Skolemyndigheder i Aarhus angaaende en af Gymnastikinspektøren til Ministeriet afgiven Indberetning om Gymnastikforholdene ved Købstadens kommunale Skoler.

Sagen angaar Spørgsmaalet om, hvorvidt de af Ministeriet ved forskellige Lejligheder med Hensyn til Gymnastikundervisningen stillede Fordringer ere fyldestgjorte, i hvilken Henseende følgende bemærkes:

Ved Skrivelse af 28. Januar 1908 udtalte Ministeriet i Anledning af en samme forelagt Sag om Ændringer i Kommunens Undervisningsplan, at der skulde gives Pigerne mindst 2 Timers ugentlig Undervisning i Gymnastik i Stedet for som hidtil 1, at der kun maatte undervises 1 Klasse ad Gangen i Drengborgerskolens Gymnastiksal i Ny Munkegade, og at der for de øvrige Skolers Vedkommende skulde være 2 Lærere til Stede, for saa vidt 2 Klasser undervistes samtidig i Gymnastik.

Ved Skrivelse af 3. August 1908 paabød Ministeriet dernæst, at den tidligere krævede Indførelse af mindst 2 Timers ugentlig Gymnastikundervisning for samtlige Pigeklasser skulde finde Sted fra det følgende Skoleaars Begyndelse, og gav samme Paalæg for 1. Drengborgerskoleklassers Vedkommende.

Ved Skrivelse af 24. Februar 1909 bevilgede Ministeriet imidlertid under Hensyn til samtlige foreliggende Omstændigheder Byraadet Henstand i 2 Aar med Efterkommelsen af de givne Paalæg.

Endelig anmodede man i Skrivelse af 9. April 1910 Direktionen om at ville tilkendegive Byraadet, at man bestemt maatte kræve, at der, naar denne Frist var udløben, indførtes en saadan Ordning af Gymnastikundervisningen ved de kommunale Skoler, at der ikke undervistes i Gymnastik i Hold paa mere end ca. 35 Elever ad Gangen, hvorhos man tilføjede, at man vilde sætte Pris paa, at en saadan Ordning blev truffen allerede inden Udløbet af den satte Frist, og at man under alle Omstændigheder forudsatte, at der i betimelig Tid blev truffet de nødvendige Foranstaltninger til, at Enkeltklasseundervisningen i Gymnastik i alle Kommunens Skoler kunde tage sin Begyndelse fra den 1. April 1911.

Af det i Sagen oplyste fremgaar det nu, at af de saaledes stillede Krav staar alene Fordringen om Enkeltklasseundervisningens Gennemførelse tilbage som uopfyldt, idet der endnu i vidt Omfang undervises to Klasser ad Gangen

i Gymnastik, derunder i den tidligere nævnte Skole i Ny Munkegade, hvilket sidste Forhold af de stedlige Skolemyndigheder er erkendt at være i Strid med det af Ministeriet givne Paabud. Med Hensyn til de nævnte Myndigheders Opfattelse af Spørgsmaalet om Dobbeltklasseundervisningens Tilstedelighed ved de andre Skoler ses det derimod, at Ministeriets ovenanførte Paalæg i Skrivelse af 9. August 1910 om, at der ikke maa undervises "i Hold paa mere end ca. 35 Elever ad Gangen", er bleven fortolket saaledes, at Undervisning af mere end een Klasse paa samme Tid ikke maa overdrages en enkelt Lærer, men at samtidig Undervisning af 2 Klasser er tilladt, naar der er 2 Lærere til Stede i

Gymnastiksalen.

Hvad nu særlig Skolen i Ny Munkegade angaar, er det godtgjort, at i Skoleaaret 1913-1914 ville næsten alle og i 1914-1915 alle denne Skoles Klasser blive underviste enkeltvis 1 Gymnastik, hvilket Ministeriet under Hensyn til det om Gymnastiklokalets Størrelse senest oplyste finder at kunne acquiescere ved.

Med Hensyn til Dobbeltklasseundervisningen iøvrigt maa man fremhæve, at Ministeriets ovennævnte Skrivelse af 9. April 1910, som det med Tydelighed fremgaar af den citerede Passus sammenholdt med det i Skrivelserens Slutning udtalte, er at forstaa saaledes, at der kun maa undervises een Klasse paa ca. 35 Elever ad Gangen i samme Lokale, hvorved bemærkes, at den Kommunen tidligere meddelte Tilladelse til Dobbeltklasseundervisning i Gymnastik ved

2 Lærere kun har været givet som en - ved den forhaandenværende Mangel paa Lokaler begrundet - Overgangsbestemmelse, hvis midlertidige Karakter allerede under Hensyn til Reglen i Lov 29. Marts 1904 § 7 om Børnetallet i Folkeskolens Klasser maatte være givet, og som derfor ikke kan paaberaabes som Hjemmel for Etableringen af en varig Ordning af den ommeldte Beskaffenhed.

Imidlertid finder Ministeriet i Betragtning af, hvad der i det hele i Aarenes Løb er foretaget til Gymnastikundervisningens Fremme i Aarhus kommunale Skoler og i Erkendelse af de ikke ubetydelige økonomiske Ofre, Kommunen i dette Øjemed har bragt, Anledning til at indrømme Byraadet en yderligere Udsættelse til Udløbet af Aaret 1915 med Indretning af flere Gymnastiksale i det Omfang, hvori dette er nødvendigt til den fuldstændige Gennemførelse af Enkeltklasseundervisningen i Gymnastik.

Hvilket tjenstlig meldes til behagelig Efterretning og videre Bekendtgørelse."

Til Efterretning.